

חרות - בין הפרט ללאום¹

תג החירות בראי התקופה

קורונה, חיסונים ומה שביניהם

קהל יעד: (ט-י"ב \ צוותי מורים)

משך הזמן : 90 דקות

מתאים להוראה מרחוק \ להוראה פנים אל פנים.

¹ השיעור מבוסס על: את [חירות - בין הפרט ללאום](#), מתוך אתר יסודות. ואת [משבר הקורונה- שמירה על עקרונות חוקתיים](#), מתוך האתר של המכון הישראלי לדמוקרטיה. על חירות בעולם היהודי: "[איזו היא חירות שיבור לו האדם?](#)", יהודה הערשקאוויטש, מתוך האתר: צריך עיון

מערך שיעור

מבוא למורה :

חג פסח הוא גם חג החירות. אך מה משמעותה של המילה חירות? ישנה חירות של עם שיוצא מעבדות אך יש גם חירות אישית, חירותו של היחיד לעשות כרצונו. מה עושים אם יש מתח בין שני חירויות אלו? כיצד לאזן בין החופש של היחיד ובין חרותו של הכלל? היכן עובר הגבול בין הפרטי והציבורי? שנת הקורונה הביאה את המתח הזה לשיאו ועולה השאלה, כיצד ניתן להגן על זכויות האדם בשעת משבר חסרת תקדים שכזו? בשיעור הזה ננסה לבחון את המילה חירות, וננסה להבין את האתגרים בתקופת הקורונה לגבי חירויות הפרט.

בחג הפסח אנחנו לא רק חוגגים את זמן חרותנו אלא גם מספרים ודנים בו. במסגרת סיפור ודיונים אלו ראוי להעלות את השאלות האלו הנוגעות לחיינו הלאומיים והציבוריים.

מערך שיעור:

כל שנה בפסח אנחנו אומרים בהא לחמא עניא

”הַשְּׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנִי חוֹרֵין” הגדה של פסח

- מהי חירות? האם חירות היא ההיפך מעבדות?
- אילו סוגי חירויות יש?

כותבים על הלוח את הרעיונות:

חירות של עם: יציאת מצרים, עבדים בארצות הברית.

חירות של יחיד: יציאה מהכלא, חירות מחשבה, חירות להיות מי שאני, לעשות מה שאני רוצה.

יוצרים פדלט² ככל תלמיד בוחר מה לדעתו היא החירות המשמעותית ביותר. ושם את התמונה המתאימה לכך בפדלט עם הסבר קצר.

² מי שלא יודע איך עושים לוח פדלט, ניתן לראות בקישור הבא: <https://www.youtube.com/watch?v=FkeZPuprUzA>

מערך שיעור

חרות הוא אחד המונחים בעל ריבוי משמעויות בשפה העברית. הוא חל על נושאים רבים – האדם היחיד וגם המדינה. הוא מתייחס למצבים סבילים או "שליליים", כגון מצב שאף אחד לא מפריע לי או מדכא אותי וגם למצבים פעילים - כאשר אני עושה מה שאני באמת רוצה. שולחים לתלמידים את דף המקורות³. והם צריכים למלא את הטבלה (במצגת) התלמידים עובדים בקבוצות בחדרים שונים וכותבים כמה דוגמאות לכל סוג חירות.

חירות חיובית - פעילה	חירות שלילית- סבילה	
		עם
		יחיד

● על איזה חירות מדברים בפסח?

קוראים ביחד (במצגת) את הפסוקים המתאימים :

וַיְהִי, מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְאַרְבַּע מֵאוֹת, שָׁנָה; וַיְהִי, בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, יָצְאוּ כָּל-צְבָאוֹת ה', מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. (שמות י"ב, מ"א)

כְּאֶזְרַח מִכֶּסֶם יְהִיֶּה לְכֶם הַגֵּר הַגֵּר אֲתֹכֶם וְאֶהְבֶּתְ לוֹ כְּמוֹדִי כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. (ויקרא י"ט, ל"ד)

כִּי עֲבַדִּי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרֹת עֶבֶד (ויקרא כה מב).

● איזה חירויות עליהן למדנו קשורות לפסח.

● האם יש בפסח גם חירות חיובית? איך אתם יודעים?

יציאת מצרים מסמנת את חרותו של עם ישראל בשני הממדים גם יחד, ומשום כך גם בצורתה השלמה ביותר.

● האם היחסים בין הממדים האלה בהכרח הרמוניים?

● האם מימוש המאוויים של כל פרט בהכרח עולה בקנה אחד עם מימוש המגמות

הלאומיות והחברתיות כפי שהם מתגבשים בחירותו של הציבור?

³ לא חייב להשתמש בדף המקורות כדי לעשות את הטבלה.

מערך שיעור

הקורונה מזמנת לנו מקרה קצה שבוחן את המתח בין חירויות הפרט ללאום. במצגת יש דוגמאות מעטות. מבקשים מהתלמידים להעלות עוד דוגמאות. מדוע זה קורה? כי זהו מצב חירום בכל העולם ומופעלים סמכויות חירום שיכולים לבטל חלק מהזכויות.

התלמידים מתחלקים לקבוצות בחדרים שונים בוחרים זכות עליה הם רוצים לעבוד (מתוך הרשימה) בהקשר לקורונה:

- חירויות המעגנות את חופש הביטוי . (סגירת קבוצות נגד חיסונים)
- חופש התנועה (סגרים, כניסה ויציאה מהארץ)
- חופש ההתקהלות האסיפה וההתנגדות (הפגנות בזמן מגיפה מול הלוויה)
- כבוד האדם וחירותו מול הזכות לחיים (להיב חיסונים)
- הזכות לפרטיות (איכוני שב"כ, צמידי מעקב)

- איזו זכות מתנגשת באיזו זכות?
- איזו זכות חשובה יותר?
- מה נעשה כבר במדינה כדי למצוא איזונים בין הזכויות?
- מה עוד אפשר לעשות?

כל קבוצה מציגה את המקרה שלה: אפשר להציג זאת בדיבייט, במצגת או בדרך מקורית כמו הצגה / שיר.

חשוב להשתמש במושגים שלמדנו על סוגי החירות השונים.

בנוסף לשיח החשוב על הזכויות הכולל את חירויות הפרט והזכות לחיים. מוסיפה היהדות מושג נוסף, שלא מדבר על זכויות אלא על חובה: ערבות הדדית . חובה זו מייצרת רובד נוסף של ההבנה מהי חירות, ומה אפשר לעשות, או איך ניתן להתנהג בתקופה מורכבת כל כך.

” משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה. נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו.

אמרו לו חבריו : מה אתה יושב ועושה?

אמר להם : מה אכפת לכם? לא תחתי אני קודח?

אמרו לו : שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה. ” ויקרא רבה, פרשה ד, דרשה ו

מערך שיעור

סיכום:

פסח הוא חג החירות, החג שבו אנחנו יושבים מסובים כמו מלכים ונזכרים בתקופה בה היינו עבדים. החירות שלנו היא לא מובנת מאליה ואנחנו מודים על כך כיחידים וכעם. פסח זה גם הזמן לשאול שאלות. מהי חירות בימינו? איך היא משפיעה עלינו כעם, כמדינה? האם לפעמים צריך לוותר על החירות האישית כדי לקיים מרחב משותף? האם ברגעי משבר הכללים משתנים?
ואיך אנחנו הופכים את החירות האישית שלנו לחירות חיובית?

חג שמח!